

DEVLETİN “YENİDEN YAPILANDIRILMASI” MI? “PARÇALANMASI” MI?

Aydınlık Dergisi, 20 Nisan 2003

Yıldırım Koç

Ülkemizde yıllardır tartışılan ve 58. ve 59. Hükümetlerin programlarında yer alan yerel yönetim reformuna ilişkin beş yasa tasarısı-taslağı, demokratik kitle örgütleriyle hiçbir ön görüşme ve ortak çalışma yapılmadan, Nisan ayı başlarında ortaya çıktı. Bu tasarılar-taslaklar şunlardır: Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı, Belediye Kanun Taslağı, Büyükşehir Kanun Taslağı, İl Özel İdaresi Kanun Taslağı, Belediye ve İl Özel İdaresi Gelirleri Kanun Taslağı.

Yerel Yönetim Reformu çerçevesinde hazırlanan tasarılarla, özellikle ülkemizin önemli tehditlerle karşı karşıya bulunduğu günlerde Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısının ve sosyal devletin korunması açısından ve işçiler-memurlar-sendikalar açısından sakınca yaratan noktalar şöyle özetlenebilir:

Merkezi idarenin görevleri ciddi biçimde kısıtlanmıştır; eğitim ve sağlık başta olmak üzere, birçok görev, yerel yönetimlere devredilmiştir. Merkezi idarenin görevleri yalnızca sıralanıp belirtilenler iken, diğer tüm görevlerin yerel yönetimlere ait olduğu ifade edilmiştir. **Taşra teşkilatları kaldırılarak, personeli, malvarlığı ve görevleri il özel idarelerine devredilecek olan bakanlıklar** şunlardır: Dışişleri Bakanlığı, Ekonomi Bakanlığı, Milli Eğitim ve Spor Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Ulaştırma ve Haberleşme Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Orman ve Çevre Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı.

Köy Hizmetleri Gn.Md. kapatılmaktadır. Karayolları Gn.Md., DLH Gn.Md., Afet İşleri Gn.Md., Devlet Su İşleri Gn.Md. ve diğer bazı genel müdürlüklerin ne olacağına ilişkin açık bir düzenleme yoktur. Bu kuruluşlar, bakanlıkların bağlı ve ilgili kuruluşları listelerinde yer almamaktadır. İl özel idaresinin yetkileri bu genel müdürlüklerin çalışma alanlarını da kapsamaktadır. Bu kuruluşlar da, büyük olasılıkla, tasfiye edilecektir.

Bu düzenlemelerin işçiler açısından hiçbir yararı yoktur. Tam tersine, önemli sakıncalar söz konusudur. Bu düzenlemelerle, işçi-memur-sözleşmeli personel alımında, terfiinde, ödüllendirilmesinde ve cezalandırılmasında keyfilikler yaygınlaşacak, çok sayıda işçi işten çıkarılarak, bölgeler arasında işçi ücret farklılıkları artacak, bugüne kadar ücretini ve diğer ödemelerini düzenli olarak alabilen işçilerin haklarının ödenmesinde önemli sorunlar yaşanacaktır. Ayrıca, işkolu tespit davaları nedeniyle toplu sözleşmelerde önemli aksamalar olacaktır. Belediyelerde personel harcamalarının belediye bütçesinin yüzde 30'unu geçmemesi, ücret ve aylık artışlarının kısıtlanmasına yol açacaktır. Belediyeler ve il özel idareleri, sendikal örgütlenmeye müdahale edecekler ve daha yaygın biçimde taşeron kullanarak sendikaların gücünü azaltacaklardır.

Merkezi idarenin yerel yönetimler üzerindeki vesayet yetkisi kaldırılmaktadır. Yerel yönetimlerin mali kaynakları artırılmakta ve ayrıca kendilerinin vergi alma hakkı tanınmaktadır. Yerel yönetimlerin kendi aralarında bölgesel birlikler kurmaları mümkün kılınmaktadır. İl özel idaresinin başında günümüzde **vali** varken, öngörülen çok güçlü ve yetkili il özel idaresi yapısında işin başında **il özel idaresi meclis başkanı** getirilmektedir. Hazineye ve kamu kurum ve kuruluşlarına ait olup kullanılmayan araziler bedelsiz olarak belediyelere devredilmektedir. Belediyelerin zabıta kuvvetlerinin yetkileri artırılmaktadır; büyükşehir belediyelerinin ve il özel idarelerinin zabıta kuvvetleri kurma izni verilmekte; il özel idarelerine özel güvenlik kuvveti oluşturma hakkı tanınmaktadır.

Bu düzenlemeler, Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter devlet yapısını büyük ölçüde zayıflatacak, 81 eyalet yaratacaktır. Etnik kimlik ve siyasal görüşlere göre bölgesel yapılanmalar ortaya çıkacaktır.

Halka sunulan hizmette önemli aksamalar yaşanacak ve özellikle makine-teçhizat alımlarında maliyetler önemli ölçüde artacaktır.

Bu düzenlemeler daha fazla demokrasi anlamına gelmemektedir. Aksine, yerel düzeyde etkili olan çeşitli güçler, istediklerini daha kolayca yerine getirebilecektir. Bu düzenlemeler, yolsuzlukların ve israfın azalacağı anlamına gelmemektedir. Devlet denetiminin azaltıldığı koşullarda, yolsuzluklarda ve israfa artış söz konusu olabilir.

Bu düzenlemeler, her yörede yalnızca o yörenin insanların işe alınmasına yol açarak, ülkemizin farklı bölgelerindeki insanların başka bölgelerde kamu görevi yaparak daha iyi kaynaşmalarına ve böylece ulusal bütünleşmenin daha da güçlenmesine engel olacaktır.

Bölgesel eşitsizliklerin azaltılabilmesinin yolu, merkezi idarenin güçlü ve olumlu biçimde müdahaleci olmasından geçmektedir. Önerilen düzenlemelerde, bugüne kadar ihmal edilmiş bölgelerin imkanları daha da daralacak, bölgesel eşitsizlikler artacak, bunun toplumsal ve siyasal sonuçları ise çok olumsuz olacaktır.

Türkiye’de birçok sorun ülke düzeyinde planlama ve bölgesel düzeyde uygulama ile aşılabilir. Yalnızca kendi ili ile sınırlı düşünenlerin sorun çözmesi mümkün değildir.

Öngörülen “yeniden yapılandırılması” mıdır, yoksa “parçalanması” mı?